

СОЦІЯЛІСТИЧНА ДУМКА

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН

УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ.

Ч. 12.

Виходить раз на місяць у Празі.

Ціна 2 Кч.

Адреса редакції і адміністрації Vinohrady, Lužická 33-III.

ЗМІСТ: 1) З приводу „єдиного фронту“. 2) Старими шляхами. *В. Карпанський*. 3) Робітничий рух у Чехословаччині. *Йозеф Сікора*. 4) Невдале крутіство *С. О.* 5) Резолюція Гамбурзького Конгресу про імперіялістичні мирні договори і завдання робітничої класи. 6) З України.

З ПРИВОДУ „ЄДИНОГО ФРОНТУ“.

Велика сила українського політичного руху в сучасній революції примусила російські буржуазні та соціалістичні партії на Україні поставитись серйозно до національних домагань української демократії. Під впливом подій російські соціалістичні партії на Україні дійшли до визнання суверенности Укр. Уст. Ради.

Російський націонал-большевизм з його завойовницькою політикою та централізмом вніс знову дезорієнтованість між російські соціалістичні партії. Навіть недавній ідеолог Великої Росії з Царгородом та Дарданелами Мілюков визнав недавно, що „національне питання — перше і основне питання“ в житті сучасної Росії. І тим не менше російські меншевики на Гамбурзькому Конгресі заявили про неіснування українського народу, як окремої нації. З другого боку російські соц.-революціонери устами п. Сухомлина на сторінках чеської преси („Právo Lidu“, 16/VI 1923) починають співати похоронну пісню українському нац.-державному рухові. Український рух, мовляв, це тимчасовий наслідок деспотичної політики большевиків. Упадуть большевики, і від українського визвольного руху остануться лише спогади. Бо на думку Сухомлина, український народ ніколи не домагався відокремлення від Росії.

І націонал-большевизм і „смена вех“ і антиукраїнська тактика російських буржуазних та соціалістичних партій показує на очі кожному фактичну єдність російського імперіялістичного фронту, коли йде про волю і незалежність пригноблених Росією народів. Наркомнац Сталін заявляв на останньому з'їзді РКП, що „сменовеховці придбали силу прихильників серед совітських урядовців“. На Україні панує, по виразу Раковського, царсько-буржуазний російський апа-

рат, який під покровом совітських ідей нищить живу душу української нації.

В таких умовах цілком своєчасним являється питання про зміцнення відпорної сили української нації.

Вже два роки тому це питання підіймалося на сторінках української соціалістичної преси. Галицькі соц.-демократи, а також українські соц.-революціонери та бувші українські комуністи (група Винниченка) висували тоді клич союзу всіх українських соціалістичних сил. Наш орган висловився проти творення такого союзу, оскільки в основу його клався принцип „радянської системи“ та „диктатури працюючих мас“. Ми вважали нездійснимим діловий союз таких політичних українських груп і партій, які мають глибокі принципові розходження.

Події минулих двох років лише підтвердили правильність такої позиції. Ілюзії большевицького „радянського“ соціалізму втратили свою привабливість, як серед європейського робітництва, так і серед робітників і селян в Росії і на Україні. Новий соціалістичний Інтернаціонал, що об'єднує більше як 40 партій з 30 різних країн цілого світа однодушно став на позицію демократичного соціалізму.

На жаль, ще не прийшло до остаточної ліквідації утопічних „радянствующих“ течій серед тих українських партій, які в початку революції виступали під гаслом демократії. Колись найчисленніша на Україні партія українських соц.-революціонерів досі офіційно стоїть на „радянській платформі“. Виразно москвоугодну комуністичну лінію займає зараз т. зв. УСДП Галичини. Невважаючи на все це, маємо деякі симптоми повільної ліквідації „радянства“ серед зазначених українських партій. Так, в своїй декларації до Гамбурзького Конгресу делегація Закорд. Комітету УПСР (Шаповал і др.) заявила про признання принципів нового Інтернаціоналу. Другим фактом певної еволюції в поглядах укр. есерів являються статі редакторів „Нової України“. Так в ч. 4 цього органу М. Шаповал заявляє: „державний і суспільний устрій української республіки може повстати тільки волею більшості, котра своїм вільним вотумом скаже, яка буде демократія: радянська чи загальна... Щоб дійсно виявити волю більшості, то до виборів може бути допущена цілість, усі громадяне України“.

І Винниченко і Шаповал кличуть до об'єднання українських політичних сил на еміграції. Еміграція грала велику роль в політичному розвитку багатьох народів. На жаль, ще й досі кандидати на політичне „об'єднання“ мають різко протилежні погляди на основні питання державного устрою України. Тому ми не можемо инакше як

тільки скептично поставитись до проєктів про політичні союзи в сучасний момент.

Що ж всетаки примушує представників різних політичних груп говорити й писати про „Єдиний фронт“?

Тільки факт існуючого насильства чужих держав над українським народом. „Боротьба проти чужоземної окупації“ — це той клич, що „обєднує“ погляди майже всіх українських політичних груп. Розуміється, цього одного „обєднуючого“ клича зовсім мало для створення політичного союзу. В умовах нездорової роздрібнености укр. еміграції можна говорити не про політичний союз, а хіба про контакт лише певних груп,¹ які стоять у звязку з Україною і та провадять роботу за кордоном. Цей контакт мусів би мати певні межі: ні комуністи ні монархисти не можуть вважатися за активні чинники в укр. політиці.

Ми вважаємо, що ближчий контакт між „середніми“ групами можливий і бажаний. Але про такий єдиний фронт довго не говорять, а його звичайно на ділі творять, оскільки відчувається потреба контакту. Відсутність навіть такого контакту між нашими політичними групами вказує тільки на страшенну відсталість укр. політ. думки, як рівняти з іншими народами. Те, що у других націй вважається само собою зрозумілим і необхідним, у нас доказується в численних довгих статях. Не слів, а реальної роботи вимагає від нас усіх переживаємий момент.

Найближча будучність покаже, наскільки здатні наші угруповання перейти від слів про широкі політичні союзи до створення хочби скромного контакту в цей тяжкий для цілої України час.

://:

СТАРИМИ ШЛЯХАМИ.

(З приводу ухвали галицьких трудовиків з 21 мая 1923 року.)

Галицькі трудовики не перший раз ломлять присягу.*) У них в цьому стара традиція, така-ж стара, як і сама їх партія. Партія трудовиків народилася під гаслом інтернаціонального дрібноміщанства: „Так мені Боже допоможи, я можу ще й инакше“. Було це в Станиславові 1919 р., коли під напором гніву і ненависти широких верств

*) Під час демонстрацій, які відбулися в марті ц. р. з приводу признання Галичини за Польщею, присягав нарід під проводом трудовиків коло Юра ніколи не зректися від самостійного державного життя.

галицького народу до тодішньої провідної партії народовців в Галичині, останні змінили свою стару форму: назвали себе „трудовиками“. Коли зближалася катастрофа на фронті, на міжпартійній нараді підносились тяжкі обвинувачення на адресу народовецького правительства, що воно винне в знищенню військового і внутрішнього фронту. На це заявив один з представників трудової партії з бувших народовців п. П.: „Ми, трудовики, не відповідаємо за правительство, призначене народовцями“. І дійсно, чи-ж міг відповідати трудовик П. за те, що робив народовець П.?

Ця політична метода засипування очей публіки піском уважалася галицькими трудовиками за верх розумної політики, за здобуток європейської політичної культури, до якої, наприклад, „дикі“ наддніпрянці ще не доросли. Ця метода залишилася в них ще й досі.

Але не завжди були галицькі народовці-трудовики невірні своїм присягам. Вірність типових представників типового для галицької суспільності дрібноміщанства славилася свого часу на весь світ. Правда, об'єктом цієї вірності не був сам народ і його інтереси (взагалі числитись з інтересами широких народніх мас уважалося народовцями, як нереальна політика). Вони мали реальніший і, розуміється, далеко вищий об'єкт вірності: це була колишня пануюча габсбурзька династія.

Галицькі трудовики не покидали габсбурзького стягу навіть тоді, коли його покинули самі Габсбурги. Від упадку Габсбургів вони стратили об'єкт, гідний вірності та додержування присяги, а разом з тим стратили вони також єдину вірну і реальну концепцію.

Ця концепція, в якій зросли цілі покоління галицької інтелігенції, була надзвичайно корисна ще тим, що не треба було орієнтуватися на власний народ, на живий народній організм, який уважався народовецькими політиками за „quantité négligeable“, а в днях революції зовсім незрозумілою та ворожою величиною.

Коли прийшла хвиля, одна-одинок в революційнім розбурханім морі, де український народ міг сам вирішити свою долю, коли він стояв на своїх степах між двома знеможеними ворогами і коли прийшлося галицьким трудовикам вибирати між додержанням присяги, даної своєму народові та між союзом з царським, хоч і паршивеньким генералом, то вони одноголосно вибрали останнє. Тут побідила метода австрійської міщанської політики: волієш обдурити міліони народніх мас, аніж стратити нагоду, щоб засісти з паном генералом за один стіл.

Жалко було дивитися через цілий час героїської боротьби нашого народу на політику галицьких народовців-трудовиків, як вони, кинені історичною судьбою вирішувати цілком самотійно свої орієнтації

і концепції, не могли потрапити на шлях віри у свій народ, на шлях вірного союзу із своїм народом.

Під гаслом: „Ми не віримо в силу і будучину свого народу“, присягали вони через своїх представників, авторів цього гасла, на вірність своєму народові на Софійській площі в Києві в січні 1919 р. Присягали з тою самою готовістю зломити цю присягу коли небудь і в користь кого небудь так само, як присягали і на площі Юра у Львові в марті 1923 р.

Ці дві присяги мають багато спільного між собою, по самій суті і по обстановці, в якій були проголошені, а передовсім спільний для них обох оттой нікчемний об'єкт, для якого їх проголошувано, се-б-то свій власний народ і його будучина. Тільки в одному нема подібності в тому, як прийняли круги трудовиків факт доконаного зломлення присяги.

Треба сказати, що від часів габсбурзьких ніщо так не з'єднувало галицьких трудовиків, як погляд на проголошену злуку в Києві. Вона була галицьким народом насильно видерта у трудовиків*), які з самого початку з ненавистю дивилися на „дикий Схід“. А коли став всім відомий акт зради в користь Деникина, а тим самим розрив з проголошеною злукою, то це ще більше зміцнило ряди трудовиків між собою. Ця єдність в обговорюванні цього факту перейшла навіть і на інші галицькі партії.

Не так тепер. Зломлення львівської присяги розкололо табор трудовиків на дві ворожі частини, хоча й відчувається, що ці вороги дуже собі близькі по традиціям, по методам, по вині і по заслуженій карі. Чи мають право віденські трудовики вдягатися в моральну і принципову тогу і вичитувати своїм львівським товаришам, що присяги даної народові повинно додержувати? Що може преса Петрушевича закинути такого львівським трудовикам, щоби не вийшло на неї стократним відгомоном?

Правда, можна закинути львівським автономістам безпринциповість та аж до неба кричачу незручність в тактиці. Але чи мають віденські трудовики почувати себе за це ображеними?

Невже думає п. Петрушевич, що забулись ті часи, коли він заявляв у віденському парламенті вірнопідданість українського народу цісареві, коли австрійська держава вже розліталася? Чи це вже такий давній час, коли генерал Тарнавський вткнув ножа в спину української армії, з якою був зв'язаний не тільки присягою, але й своїм „офіцерським гонором“, як комбатант української армії, в користь

*) Тільки із-за загрожуючих неспокоїв, що „Національна Рада“ не входить в злуку з Укр. Нар. Республікою, врешті ухвалила Рада в кінці грудня 1918 р. злуку з Київом.

банкротуючого генерала Деникина? Чи можна забути оттой всюди і всім проголошуваний оптимизм, з яким приймала група Петрушевича підшепти антантських агентів, що Західна Україна, як держава, запевнена і що вона буде покликана робити лад і порядок на Україні?

Безперечно виступ львівських трудовиків це тільки один із жемчугів в діядємі „світлости“ трудової партії. Всеж таки науки, якими наділяють віденські емігранти своїм товаришам, є дуже поучаючі і для сторонніх людей. Ми залишаємо на боці заяви „Українського Прапора“ про те, що він веде тільки принципову політику, як невдачний каварняний жарт. Але за цілим тим шумом і галасом, з яким виступає Відень проти Львова, криється якесь шило, що його ховають в трудовецькому мішку. Прикривають його етикеткою „позитивна політика“. Що воно таке, не трудно догадатись, бо це шило здоровенне, точене ще в 1919 р. пп. Панейком і Томашівським у Парижі.

Ця „позитивна політика“ лежить після слів „Українського Прапора“ між „безмежним максималізмом“, себто між „всеукраїнським фронтом“, який іде проти поділу на Наддніпрянців і Наддністрянців та між „дрібним опортунізмом“, який вилився в резолюції 21 мая 1923 р.“! На иншій місці каже „Український Прапор“, що „позитивна політика“ це політика з Сходом.

Яснійш чогось не хоче „У. Пр.“ викладати свою принципову, позитивну політику. Чому це так, чи із-за принциповости чи із-за сорому, не знати. Одно є певне, що цей „Схід“ це не Україна, це не прояв боротьби українського народу за замостійне державне життя. Для „Укр. Пр.“ це все „Україна батька Махна“, як клеймить він український народній рух взагалі. Вже цінніша для „У. П.“ Україна батька Буденного і батька Леніна, бо не мало української крові напилися вони та й ще точать.

Із всіх тірад „У. П.“ видно, що не сам факт зломлення присяги на вірність своїм державним принципам болить так віденських трудовиків, як тільки те, що проголошення автономії, відбилося на фальшивій адресі нововибраного пана. Не Польща, а Росія, повинна бути після „У. П.“ паном українських земель. Ми не станемо спорити з віденськими панами про те, чи для Українців смачніший батіг Раківського чи Пілсудського. Лише між вихованцями академії рабства може йти такий спір. Забуває „У. П.“ цілком про те, що нема ні логіки ні принципу в тому, що він облесливими словами кличе Наддніпрянців до покори перед своїм ворогом, за що саме ганить своїх автономістів в Галичині.

Віденські трудовики ще сьогодні живуть в переконанню, і це просвітлює з поміж рядків їхніх статей, що Схід, себ то Росія, заін-

тересована в будові західно-української держави, ця сама Росія, від якої треба здобувати всяке найменше право ріками крови. Навіть галицька українська комуністична партія ще досі не засідає в третьому москowsькому інтернаціоналі, як окрема партія. Третій інтернаціонал дозволяє бути галичанам тільки секцією польської партії, бо Галичина належить до польської держави.

Та що тепер по всіх переживаннях новочасної доби нам сваритися про те, де наш дійсний приятель, в Москві чи у Варшаві? Це означало-би крутитися в блуднім колесі, продовжувати до безконечности історичну трагедію нашого народу. Обидва наші сусіди, Росія і Польща, виявили однакове та одинокє заінтересовання в тому, щоби Україна не була незалежною державою.

Бували моменти в історії наших сусідів, що вони потребували існування незалежної України. Можливо, що ще наступить не один такий момент. Але тепер, коли вороги нашого самостійного життя ситі загарбанням українських земель, роздумують тільки над цим, як би їх за собою закріпити, в цьому моменті підносити гасло „Москва чи Варшава“ — це божевілля.

Це гасло не сміє роздерти галицьку суспільність на дві частини, воно не сміє і на далі роз'єднувати нашу націю на Наддніпрянців і Наддністрянців. Наша орієнтація це тільки наш народ, це ми самі, скуті в одну лаву одним бажанням здобути собі людське вільне життя на нашій ще й досі не своїй землі.

В. Катрацький.

РОБІТНИЧИЙ РУХ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.*)

Комуністи залишили і відкинули стару соц.-дем. програму, яка на протязі більш ніж півстоліття вела робітництво від успіху до успіху. Комуністи обіцяли скорше довести робітництво до повного здійснення соціалізму на основі радикальної, революційної нової програми.

У Чехословаччині так само, як і в багатьох інших краях, у 1920 р. була заснована комуністична партія. В соц.-дем. партії повстала „лівиця“, що організувала власну пресу і почала нападати на робітничих провідників. Рівночасно однак ця „лівиця“ зоставалася в партії і не хотіла покинути назву соц.-дем. партії.

До дійсного відокремлення дійшло тільки у вересні 1920 р., коли прихильники лівиці вислали були перед тим своїх делегатів до Москви і там здобули моральну та матеріальну підмогу для заложення кому-

*) Ця стаття тов. Й. Сикори, члена редакції чеської с. д. газети „Право Ліду“ та соц. дем. місячника „Академіє“, написана для „Соц. думки.“

ністичної партії у Чехословаччині. До Чехії було привезено московське золото, брилянти і чужа валюта, для політичної пропаганди. Тоді у Празі насильно був захоплений Робітничий Соц.-Дем. Дім, забраний центральний щоденник „Právo Lidu“, робітнича друкарня, видавництво і експропріована разом партійна каса з мільоновою готівкою. Комуністи повлазили рівночасно до кооперативних установ і до професіональних союзів і скрізь поширили з надзвичайною зручністю свої „ячейки.“ Осідок їх генерального штабу був у Кладні,^{*)} де тоді заснована була також „робітнича рада.“ Комуністи, маючи здебільшого у своїх руках всю пресу старої партії, використали кількатижневу загальну анархію у робітничім русі для доказу, що переважна більшість пролетаріату у Чехословаччині іде з ними. Між тим з 2800 соц.-дем. організацій залишилося у зв'язку з комуністами в той час тільки 508.

Відокремлення соціалістів від комуністів було необхідне, бо розвинений чехословацький робітничий рух, ідейно багатий, міцний, що до сили і тактики, не міг дати себе зруйнувати, до чого вело його ліве крило, коли прийняло 21 московську умову. Чехословацький пролетаріат, який добре знає праці Карла Маркса, швидко зрозумів, що його міцна політична партія здобуде неабиякі успіхи парламентарним шляхом, шляхом здобування політичної сили і що з другого боку піде від поразки до поразки, оскільки повірить в чарівну казку про „всесвітню революцію“, з якою виступала Москва. Робітництво з Чехословаччини зрозуміло так саме, що в його республіці не можна робити революції на російський зразок тому, що тут зовсім інший характер населення і цілком інший його культурний рівень. Чехословацьке робітництво добре також помітило, що революція лише тоді вдасться, оскільки вона забезпечить господарський розвиток країни. Після всесвітньої війни економічну консолідацію Чехословацької республіки можна було забезпечити лише шляхом демократії та визнання умовин мирових трактатів, отже і логічно призначенням теж уступу про затримання приватної власності в межах суспільного ладу.

Через це комунізм від самого початку опиївся в Ч. С. республіці в суперечности з її робітництвом. До комунізму тому прилучилися лише шари радикально-настроєні, вичерпані морально та ідейно після-воєнною кризою; між тим ядро вишколеного та організованого пролетаріату залишилося вірно під прапором чех.- слов. соц.- дем. робітничої партії.

Цей факт виявлюється чим далі виразніше. Комуністи що місяця констатують невпинний організаційний занепад.

Оскільки ще в 1921 р. вони нахвалялися, що з 1.500.000 соц.- дем. робітництва мають за собою 400.000 членів, то наприкінці січня 1923 р. констатували тільки 132.000 акуратно платячих членів. Через комуністів серед робітництва поширилася тепер байдужість, що залишується сумною спадщиною болючого вдару, який спричинений був соц.- дем. партією у 1920 р. Але і ця байдужість потроху минає, бо робітництво пізнає, що воно постачає тільки живий матеріал для реакції, оскільки не бере участі в політичному житті.

Тому комуністична партія у Чехословаччині є тепер в занепаді,

^{*)} Кладно — великий осередок каменувугільного і металургічного промислу під Прагою (28 км.).

хоч виказує ще місцеві, тимчасові лише успіхи. Але це ні в якому разі не можна порівняти з тими надіями, які мали комуністи.

Комуністи представлені також в парламенті фракцією, числом 23 членів. Але соц.-дем. партія має 52 послів, крім того треба ще взяти на увагу 31 німецьких соц.-дем. послів, щоб відношення між комуністами і соціалістами в Ч. С. республіці як слід було з'ясовано.

Комуністи пробували також захопити професійну централю робітничих Союзів. Але на січневій з'їзді у 1922 р. професіонали вирішили 338.477 голосами проти 222.027 залишитися в Амстердамським професійним Інтернаціоналі і відкинули Московський Інтернаціонал.

Доказом занепаду комуністичної партії у Чехословаччині є також повний упадок „твердої“ дисципліни, про яку дбає Москва, так що в цій партії повстають групи, які пояснюють програму згідно з своїми потребами. Недавно одна така група була покликана перед судовий трибунал аж до самої Москви, де відмовилася від своєї теорії. Крім того ця партія не вилазить з цілої низки скандальних афер, в яких її прихильники ловляться що моменту як шахраї, розбійники, терористи і вбивці. Ці анархо-нігілістичні методи суперечать спокійній, тверезій вдачі чеського робітника, який у своїх рядах ніколи не терпів морально зіпсованих одиниць.

Соц.- демократія у Чехословаччині поставила своїм завданням у боротьбі з комунізмом коротке гасло: „Ясність і терпеливість.“ Проти кожного комуністичного погляду вона виступає з своєю ясною і будуючою думкою, так що робітнича кляса відразу є інформована і попереджена про небезпеку, до якої хочуть її завести комуністи. Соціал-демократія ніколи не торгується з комуністами, не числить на їх піддержку, або спільну з ними акцію, але терпеливо йде вперед сама власними силами до перемоги соціалізму. Ця тверда імпозантна тактика не раз вже викликала серед комуністів безпорадність, безладдя. Вони часто вживають проти соц.-демократії у Чехословаччині зброю великого калібру, загрожування і терору, хочаби примусити її таким робом підчинитися своїй команді.

Але й після трьохлітньої боротьби з комуністами сьогодні видно, що Чехословацька Соціал-демократія залишується найдужчою робітничою партією у Ч. С. республіці.

Таким чином руїнницька робота Москви не мала успіху. Вона допомогла лише тимчасово реакції, яка в Чехословаччині через старання соціалістів не має змоги себе виявити так, як це сталося в деяких інших державах.

Йозеф Сикора.

НЕВДАЛЕ КРУТІЙСТВО.

Пригадуєте собі знаменитого кухаря у Ноздрьова із Гоголевих „Мертвих душ“, який у страву лив молоко, сипав сіль, пхав капусту, в тій надії, що „аби гаряче, а який небудь смак уже сам собою вийде“.

Воно ще нічого, коли такий собі кухарь знає своє місце і не сунеться, як той швець із байки, ultra crepidam. Та біда в тім, що кухарі мають велику амбіцію.

П. Донцов, бувший директор телеграфного агенства за гетьмана Скоропадського, вже від довшого часу поставив собі ціль — „знищити“ соціал-демократію. Ми нічого б не мали проти того, щоб помірятися з п. Донцовим, „чий батько дужчий“.

Але сам п. Донцов своєю кухарсько-публіцистичною манерою усуває можливість серйозної з ним полеміки. Цей чоловік уявив собі, що він єдиний на Україні дивиться на світ реально і розумно. Що поза ним — то сліпота й божевілля! Чи це не справжня манія величества, яку він закидає всім і кожному?

Насамперед у своєму поході проги У. С.-Д. Р. П. наш Мальбруг виступає з обвинуваченнями (o, pos miseros!) за результати Соціалістичного Конгресу в Гамбурзі.

Не глянувши в святці, він ударив у всі дзвони „патріотичної тривоги“: „Пошто і нащо вони (то б то соц.-демократи) туди їхали? Щоб дізнати ще одної зневаги від Інтернаціонального Соціалістичного Конгресу? („Заграда“ ч. 6.). І тут же інсинуація про „поведінку укр. соціалістів на Конгресі“, яка ніби „веде не тільки до покривдження національних, але й соціальних інтересів нижчих верств слабших націй“.

Цікаво, як ці реляції „Тряпичкіна очевидця“ в Донцовському органі нагадують обвинувачення німецьких та французьких реакціонерів проти своїх соціалістів: „Зрадники, мовляв, і нема чого з ними говорити“!

Ми були б дуже раді, коли б наші поклонники Стамболійського та Муссоліні провели хоч ту роботу в інтернаціональному масштабі між буржуазією, як це робить соціал-демократія серед пролетарських партій світа. Але що кухарям до того? ліпять п. Донцов свої нісенітниці далі, хоч вони до соц.-демократів так прикладні як горбатий до стіни.

В 7-ій книжці Літ. Наук. Вістника вмістив наш публіцист статтю під назвою: „Atrophia cerebri“ (Усихання мозку). Познаки цієї тяжкої недуги найліпше видно у самого кулінара: многоглаголаніє, mania grandiosa та ослаблення пам'яті. Із усіх великорозумних міркувань п. Донцова про діяльність У. С.-Д. Р. П., написаних з пересердя, видно одно: п. Д—ов хоче нажити політичний капітал. При первістнім нагромадженні доводиться лізти притьмом уперед та енергійно штовхатися ліктями. І тому, власне, виявляє він таку безцеремонність у поводженні з фактами. Як же? Для п. Донцова, який підпірав по мірі сили гетьманську реакцію на Україні, соц.-демократи тільки „революціонери“ (в лапках). Але всі знають, що в той час, коли під проводом соціал-демократів, яким п. Донцов відмовляє в праві на революційність, ішло дійсне всенароднє повстання проти „федерації“ Скоропадського, Деникіна та Раковського, п. Донцов накивав пятами з України, разом із своїм „ясновельможним“ патроном. Аж ось тепер виринає цей сміливий муж з своєю тактикою перманентного повстання і в дощ і в мороз.

„Соціал. Думка“ вже мала нагоду зазначати занадто „вільне“ поводження п. Донцова з цитатами, назвавши це літературним шахрайством. Але мусимо й тут, не на „ісправленіє“ п. Д—ва (горбатого, кажуть, могила виправить), а для зразка публіцистичної кулінарії навести ще один полемичний „тур“ цього завоїстого „повстанця“.

Про тактику У. С.-Д. Р. П. п. Д—ов пише таке: „Підходячи до найважливішого на В. Україні питання, — за яку форму народоправства належить боротися, наша соц.-демократія не вагається сказати нічого ясного. Для неї „форму державного устрою вирішить рівноправне громадянство“.

Що до першої фрази, то ясно для кожного, хто знає боротьбу У. С.-Д. Р. П. за демократичну республіку, що це нехитра вигадка п. Донцова, обчислена на обман обивателя. Друга ж фраза від слів „форму державного устрою“ і т. д., яку п. Донцов приписує соціал-демократам, їм не належить. Це чистісінька фантазія пана кухаря, якому страх кортить, щоб „було горяче“.

При нечистій грі в карти шахраїв викидають із товариства, іноді навіть „з по-врежденієм“.

Що ж до п. Донцова, то ми певні, що він, опікшись і на цей раз з „критикою“ нашої партії, все ж і далі буде писати з тим же преслідаторським хистом і тим же бундючним стилем кандидата в Наполеони.

Папір не червоніє...

Зносив же п. Донцов мовчки, коли соціал-демократи вперше піймали його en flagrant délit, при фальшуванні цитат. Зносить і далі: „Лопни, а держи фасон“, кажуть в таких випадках одеські жулики.

Найкращі теорії п. Д—ова про „монархію і республіку“ та про „парляментаризм“ (обовязково в лапках!)

Не соромлячись заявленої банальності своїх міркувань, п. Донцов запитує: „Що ставити вище — таку монархію, як в Англії або в Болгарії, чи таку республіку, як в Росії?“ Поставивши таку сфінксову загадку, п. Д—ов нарешті додумується до того, що він, власне, сам не знає, чого хоче. З одного боку, „уважаю монархічну ідею на Україні за шкідливу“, а з другого — п. Донцов і проти демократичної республіки з її „беззмістовними підставами“.

Так і стоїть людина в позі Буриданового осла між монархією та республікою, не знаючи, що ж вибрати. Але найцікавіше, що наш любитель цитат має ще відвагу поучати й ганьбити всіх, хто не хоче ставати схожим на каплаухого індетермініста.

Calomniez, toujours restera quelque chose (брешіть, щось з того вийде) — це правило позичив п. Донцов у єзуїтів та большевиків. На ці „інтернаціональні“ принципи український народ відповів своїм: „брехнею весь світ пройде, та назад не вернешся“. Не допоможуть п. Донцову й методи Ноздровського кухаря.

Пійманий фальсифікатор-рецидивист не може претендувати на довірря. Бо ж сказано: „Тисячекратно солгав, хто тебе повірив“.

С. О.

—

РЕЗОЛЮЦІЯ ГАМБУРЗЬКОГО КОНГРЕСУ ПРО ІМПЕРІАЛІСТИЧНІ МИРНІ ДОГОВОРИ І ЗАВДАННЯ РОБІТНИЧОЇ КЛАСИ.

1. Загальна резолюція.

Імперіалістична війна за володіння світовими багатствами закінчилася знищенням самих цих багатств. Вслід за принесеними війною величезними руїнами і спустошеннями наступила криза світового господарства, нечувана по своїй упертості та силі. Ця криза припинила працю мільйонів робітників, зменшила продукцію і світову торгівлю на половину і надзвичайно загострила нужду мас.

Мирові договори пішли наперекір економічній необхідності і тим самим затягли і поглибили кризу, паралізуючи відбудову зруйнованого господарства. Засуджуючи переможені країни на постійну непевність в своїй долі, вони поставили їх під постійну загрозу нового насильства, знищили їх кредитоздатність і страшно ускладнили справу полагодження їх державних фінансів та грошової системи. Збіднення мас, викликане в переможених країнах невпинно поступаючим обезціненням грошей, а в країнах — переможцях і країнах нейтральних — руїною світового господарства, втратою ринків для збуту, безробіттям та пониженням заробітної плати; зухвала безсоромність в таборі переможців і палка, повна ненависти жадоба пом-

сти в таборі переможених; ворожий мирові націоналізм як у тих, так і у других, — це наслідок імперіялістично-мілітаристичної фази капіталізму.

Необмежена протекційна система, ніби обороняюча окремі національно-економічні одиниці від впливу загальної катастрофи, лише шматує і в господарських відношеннях політично порізнену Європу і тим лише збільшує руїну.

Мілітаристичні озброєння в окремих країнах досягають нечуваних розмірів. Постійні армії всюди є численніші, чим це було коли-небудь раніше.

Конкуренція найсильніших колоніальних держав за панування над світовими запасами вугля, нафти та руди обернулася в постійну боротьбу, якій приноситься в жертву існування цілих націй, в боротьбу, яка утворює все нові і нові джерела воєнних конфліктів. Визвольний рух пробуджених поневолених націй використовує імперіялізм з ціллю розширити сфери свого впливу і своєї експлоатації.

Імперіялізм пануючих капіталістичних класів загрожує таким чином, — коли сил міжнародного пролетаріату окажется не досить, щоб перешкодити здійсненню його намірів, — засудити людство на нові війни: а нові війни, в час поступаючого удосконалення зброї та техніки руйнування, означають не що інше, як загибель всієї сучасної цивілізації.

Ці перспективи імперіялістичної політики наперед означають задачі робітничої класи. Спираючись на здобутки революцій 1918 р., які скинули владу центрально-європейських монархій і дали пролетаріатові Центр. Європи республікансько-демократичні засоби боротьби, і на могутній розвиток робітничих організацій, особливо англійської робітничої партії, пролетаріат Європи, звільнений від гніту російського царизму, протиставляє політиці імперіялізму свою політику мира, свободи народів і соціалізму, яка єдино може забезпечити мир на цілм світі.

Одною з найважливіших задач робітничої класи всіх країн являється контролю над зовнішньою політикою правительств, яко можна протиділяти усім заходам що загрожують привести до загострення конфліктів між національностями і до порушення мира, боротьба проти насильного поневолення народів і за їх вільне самоозначення, за мирне розрішення міжнародних конфліктів шляхом безстороннього посередницького суда.

Ця боротьба, яку міжнародний пролетаріат повинен вести проти політики імперіялістичних правительств, буде найуспішнішою в тому разі, коли робітничі класи кожної країни буде всіма парляментськими і позапарляментськими методами класової боротьби боротися насамперед проти імперіялістичної буржуазії своєї власної країни з тим, щоб ця боротьба все більше і більше концентрувалася і об'єднувалася в міжнародньому масштабі.

Робітничі класи повинні йти до знищення, всіх джерел міжнародних конфліктів, боротись проти насильницького поневолення національних і релігійних меншостей домагатися задоволення їх інтересів шляхом надання їм прав демократичного самопорядкування; вона повинна протидіяти розширенню колоніальних імперій, експлоатації тубільців в колоніях та насильницькому руйнуванню форм їх економічного життя, настоюючи на заведенню автономії колоніальних народів або, оскільки передумов автономії ще нема, на пляномірній прискореній підготовці її здійснення. Для досягнення цих цілей робітничі класи повинні виступати проти протекціонізму, за встановлення вільного товарообміну та права необмеженого пересування.

Тривалий мир робітничій класі вдасться забезпечити лише в тому разі, коли він досягне загального розоруження як сухопутних, так і морських і повітряних озружних сил. Однобічне розоруження переможених націй збільшує небезпеку панування імперіялістичної самоволі, лише загальне розоруження її знищує. У всіх країнах робітничі класи повинні робити постійний натиск на правительство, щоб примусити їх пропонувати правительствам других країн загальне розоруження.

Робітничі класи повинні боротися проти всіх мілітаристичних союзів, які перетворюють конфлікти місцевого характеру в грандіозні загальні сутички, вона повинна рішуче відхиляти всі тайні договори, які приносять життя і добробут цілих націй в жертву невідомим для них цілям.

„Ліга Націй“ загрожує втратити всяке значіння або виродитися в знаряддя реакції та імперіялізма; тому обов'язок робітничої класи — не допустити подібного, небезпечного в своїх наслідках розвитку Ліги Націй і скористатися своєю силою у всіх країнах, що бчерез прийняття до Ліги Націй усіх національностей, шляхом демократизації її устрою і встановлення рішачої контролю робітн. класи кожної країни над діяльністю представників даної країни в Лізі, — провести в життя таку ре-

форму Ліги, яка зможе зробити її дійсним знаряддям оборони мира та прав народів і органом для перегляду існуючих міжнародних договорів.

Знову об'єднуючи сили робітничих партій всіх країн, Робітничий Соціалістичний Інтернаціонал ставить своєю основною задачею боротьбу проти войовничого капіталізму. Він стає на платформу резолюції Всесвітнього Конгресу Мира в Гаазі (1922 р.) „про завдання робітничої кляси“ і признає необхідність повного вияснення тактики пролетарських партій підчас війни. Вивчення цих питань являється обов'язком Інтернаціоналу. Інтернаціонал закликає робітничі маси всіх країн покласти кінець згубним розколам і зосередити всі свої сили на об'єднаній спільній боротьбі з імперіалізмом.

Основною передумовою цієї боротьби являється відмовлення робітничих партій всіх країн від піддержки всякої імперіалістичної війни і відхилення їх гред-ставниками в парламентах воєних кредитів, що служать імперіалістичним цілям.

2. Резолюція в справі репарацій.

Підтвержуючи претенсії зруйнованих областей на відшкодування і однодушно протестуючи проти воєної окупації Рурської області, Конгрес заявляє:

Відбудова зруйнованих областей являється одною із найважливіших передумов для матеріального і морального заспокоєння Європи; при цьому не підлягає сумніву, що тягар цієї відбудови лягає на Німеччину, яка признала це своїм моральним обов'язком, котрий було признано „між иншим, і німецькими професійними та соціалістичними організаціями в Амстердамі (квітень 1921) та Франкфурті (лютий 1922). Ці організації зобов'язалися з усією енергією і всіма способами допомагати переведенню в життя цієї відбудови.

Фактичне здійснення репарацій, однак, обмежено рамками економічної можливості. Ще Франкфуртська Конференція встановила, що в цьому відношенні дійсність до останку зруйнувала прогноз найближчого економічного розвитку, яким керувалися творці Версальського договору, особливо що торкається розвитку вивозної здатності Німеччини та стабілізації її валюти. Між тим, положення з того часу невпинно гіршало і дійшло в даний момент до фактичної катастрофи.

З другого боку робота по відбудові зруйнованих областей може бути переведена лише в тому разі, коли між Німеччиною та її кредиторами буде досягнута чесна і повна згода і коли одночасово з цим відмовлення від методів насильства та окупації мирних областей забезпечить відновлення основаних на взаємному довіррі нормальних відносин між окремими національностями і таким чином утворить певність в довговічності періоду спокою та миру.

Нарешті, необхідно обмежити зобов'язання Німеччини покриттям фактичних матеріальних шкод і анулювати її борги по виплаті воєнних пенсій.

Через те обов'язок Інтернаціоналу полягає в тому, щоб через безпосередньо заінтересовані партії всіма силами впливати на союзні правительства, зокрема на англійське та французьке, в зміслі боротьби за перемогу основаних на розумі, взаємнім порозумінні і міжнароднім співробітництві методів розрішення репараційних питань,—над туманними ілюзіями про досягнення неможливого шляхом насильства та примусу. З другого боку, повинно бути зроблене енергійне тиснення на німецьку капіталістичну клясу і німецьке правительство, які, перша своїм егоїстичним противленням, друге — в наслідок свого безсилля,—в значній мірі сприяли утворенню перешкод для фінансової і валютної відбудови Німеччини, відбудови, від якої в кінці всього залежить не тільки успіх всякої репараційної політики, але й поліпшення життєвих умов німецької робітничої кляси.

Позитивне рішення репараційної проблеми повинно керуватися духом франкфуртських резолюцій, які Конгрес цілком поділяє і які без перегляду їх основних принципів можна легко пристосувати до потреб і можливостей даного моменту.

Виходячи з цих міркувань, Конгрес вимагає:

1) Остаточного встановлення зобов'язань, які числяться за Німеччиною, в сумі, рівній фактичній вартості покриття матеріальних шкод.

2) Встановлення плану виплат, котрий за допомогою міжнародних кредитових операцій зміг би найскорше звільнити Німеччину від її зобов'язань і в найкоротший термін дати їй кредиторам необхідні для репарації засоби.

3) Заключення згод між союзними правительствами, які б забезпечували вжи-

вання всієї суми німецьких виплат лише на репараційні цілі. З боку союзних держав і Спол. Штатів Півн. Америки передумовою цього являється:

- а) Відмова від вимоги, щоб Німеччина заплатила їх витрати на воєнні пенсії.
- б) Загальне анулювання їх взаємних боргів та зобов'язань.

Останні пропозиції німецького правительства і відповідь на них Франції та Бельгії з одного боку, Англії та Італії — з другого повинні спричинитися до переговорів, які мусять привести до згоди. Конгрес перед лицем робітничої класи наперед плямує всяке правительство, упертість якого привела б до зірвання переговорів.

В той час, як увесь світ з нетерпінням жде розв'язки репараційного питання, це невирішене питання викликало в самому серці промислової Європи надзвичайну по своєму значінню і розмірам кризу, яка своєю вагою лягає на економічне життя всього світа і глибоко потрясає основи мира.

Конгрес однодушно з особливою енергією протестує проти воєної окупації Рурського району.

Це не правда, що окупація Рура може гарантувати репараційні виплати. Навпаки, вона з дня на день зменшує платоздатність Німеччини. Необхідні репарації та кредитові операції можна провести лиш за допомогою праці і взаємного довіря, тобто шляхом мира та згоди.

Неправда, що окупація Рура може гарантувати безпечність Франції та Бельгії. Навпаки, вона, як кожна воєнна окупація, відроджує дух ненависти і утворює небезпеку нових конфліктів.

Вона затягує супречности між національностями, спільна праця яких являється найважлишою умовою відбудови Європи. Одним тим, що вона зачіпає і дратує національні почуття, вона зміцняє як в Німеччині, так і в інших країнах партії, що пляномірно зловживають національним почуттям в ім'я мілітаристської та монархичної реакції. Вона кидає в небезпеку німецьку республіку, повалення якої неминує поведло б до нових потрясень і втягнуло б Європу в нові війни.

Конгрес заявляє, що окупація Рурського району порушує вище право націй — мирно, в безпечности від чужоземного насильства жити і працювати. Ніякий договір не в силі виправдати таке необмежене зловживання фізичною силою в інтересах переможця.

Конгрес протестує проти всякої міри, яка має метою в захованому чи то в офіційному виді анексію німецької території або порушення єдинства Німеччини. Він протестує проти повороту до варварства, яке дозволяє кредиторам Німеччини замість річевих гарантій держави та німецького капіталу брати в заставу в ролі живого товару мільйони робітників.

Конгрес висловлює всім пролетаріям, які борються одночасно проти чужоземного мілітаризму і шовіністичного цюкування свого власного націоналізму, почуття своєї братської солідарности. Він вітає їх пасивний опір, як доказ незамінности праці, як ознаку сили організованої робітничої класи і тим самим як провозвістника будучих перемог пролетаріата.

3. Резолюція про Схід Європи.
(Уміщена в попередн. числі „Соц. Думки“.)

З У К Р А Ї Н И.

ЛИСТ Б. ЧЛЕНА КОМІТЕТУ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН ІЗ ХЕРСОНЩИНИ.

„Живу так, що краще смерть. Ніде не служу, нічого не роблю й робити не можу. І це свобода!! Чи засвітить нам сонце коли хоч трохи? Ми тут замуrowані бо брехня — брехня... Народ стогне. Хліб по 120 міл. пуд. борошна. Одежі зовсім

немає. Невже Україна так і загине? Невже ми дурніші від других? Московщина пішла так, як за Катерини — цариці, тільки що тоді це було десятками років, а тепер днями: укр. мова по школах забороняється, не кажучи про установи, школи руйнуються...

*

АЗІЯТЧИНА.

Нас повідомляють із Катеринославщини: „Для боротьби з повстанським рухом заведено так званий „інститут ответчиков.“ Їм влада ставить такі умови: Загине один совітський діяч, то за нього платять головою 10 закладників. Цими закладниками повні льохи нашого города...”

*

КРИВИЙ-РІГ НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ.

...Рідко який день не платимо податків. Хто не має грошей, того садовлять у підвал або ж цінують, а це вже будуть брати на роботи. Вернулась панщина. Раніші хазяїни, тепер не можуть обробляти багато землі, бо вони всі в заложниках. Дуже багато землі гуляє і вся вона позаростала кураєм та лободою. Нам здається, що краща смерть, чим життя таке, яким ми користуємось на Україні. Рудники у нас усі стоять, бо накопаної руди стане й нашим потомкам. Криворізький рудник робить, повно в ньому людей зверхом набито, та все таки ще приймають. А як що туди нікуди буде приймать, то робитимуть другі шахти, а то може й людей не стане?... (Большевицька Чека вкидає трупи розстріляних до шахт. Ред.)

*

ЯК ПИШЕТЬСЯ ІСТОРІЯ.

Комуніст Шумський у ч. 2. Харківського „Черв. Шляху“, згадавши про „роботу українських соціалістів у полках петербурзького гарнізону“ в р. 1917, зазначає: „Так, ми знаємо цю революційну працю т. Нероновича з гуртком одностудців“ і т. д. Запевняємо п. Шумського, що він нічого не знає про „рев. роботу“ покойного Нероновича. Цілий час Неронович стояв вороже до соціалізму, і тільки після революції 1917 р. пристав до У. С. Д. Р. П.

*

ЗДИЧАВІННЯ.

В ч. 2. „Черв. Шляху“ якийсь Грунський не знайшов іншого способу для скалозубства, як згадати про розстріляного большевиками поета Г. Чупринку. „Дуже я його любив“, пише большевицький сікофант. „Філософом отаким жив і помер не з хвороби, а з... розстрілу...“ Дуже чудно! Німці такі „жарти“ називають гумором шибеників. А на Україні про таких „гумористів“ кажуть, що їм „зачудило, як собаці після кия.“

*

ДО ЧОГО ДОКОТИЛИСЬ!

„Укр. Прапор“, орган галицького „диктатора“ Петрушевича, містить у ч. 27. некролог відомого черносотенця москофіла з Галичини Дудикевича, що вмер десь у Росії. „Вічна його пам'ять“ — так кінчається цей некролог.

Цікаво, чи надрукував би „У. П.“ за для „християнської любови“ також некролог О. Ількова, який „представляє“ Галичину в Польським соймі так само, як Дудикевич „представляв“ „Карпатороссов“ у Москві та в Ростові.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ.

Шан. тов. редакторе!

Прошу вмістити слідуєчу мою заяву в „Соц. Думці“.

В „Землі і Волі“ органі У.С.Д.П. Галичини та в „Новій Культурі“ мені зроблено закид, що я не мав права брати участь в Інтернаціональному Соціалістичному Конгресі в Гамбурзі іменем українського пролетаріату Сх. Галичини. Це могло б викликати вражіння, що на цьому Конгресі я виступав безправно в імені „галицького пролетаріату“; тому я мушу заявити слідуєче.

В Інтернаціональнім Соціалістичнім Конгресі я брав участь у складі делегації У.С.Д.Р.П., до якої належу і якої програму визнаю. Укр. Соц. Дем. Р. Партія є українською робітничою партією не тільки Галичини, а цілої території України.

Вона заступає цю частину українського пролетаріату, яка визнає соціал-демократичну програму, і я, як член делегації У. С. Д. Р. П., виступав разом з другими товаришами іменем українського соціал-демократичного робітництва на основі формально виставленої та визнаної Конгресом повновасти.

Прага, 5 липня 1923 р.

Володимир Старосольський.

ПЕРЕПИСКА З ЧИТАЧАМИ.

Товаришеві з Брюсселя. Ваших матеріалів досі не одержано. Редакція просить неодмінно надіслати їх і по змозі негайно.

В адміністрації „Соціалістичної Думки“

можна діставати книжки видавництва „Знання то сила“ і ин.

О. Бауер. Шлях до соціалізму.*К. Каутський.* Соціальна Революція.

„ Тероризм і комунізм.

„ Шлях до влади.

„ Соціалізація і робітничі ради.

Ф. Енґельс. Німецька селянська війна.*В. Паннекук.* Марксизм і Ларвінізм.*В. Дорошєнко.* Революційна українська партія.*І. Мазєпа.* Большевизм і окупація України.

„Вільна Україна“ — орган Ц. К. У. С. Д. Р. П. ч. 1—2.

„Резолюції і постанови останніх конгресів У. С. Д. Р. П.“

Die Hungersnot in der Ukraine.

The Famine in the Ukraine.

І. Мазєпа. Der Bolschewismus und die russische Okkupation der Ukraine.*Р. Федєнко.* Der nationale und soziale Befreiungskampf der Ukraine.Видає **І. Мазєпа.** — Відповідає за редакцію **І. Северинова.**

Tiskem „Politiky“ v Praze.